

ДЪОБУРДААХ ДЪОНУ ИИТЭРГ ДЪУЛУСПУТА

(АКТЫ)

Чугаһатар курдуга.

Бийим-саамай сырдык уотун,
Саамай бастын изиини эриин
Ордорбокко олорчутун
Оболорго ингэрбин.

Учуутай сүдлэгэ тыминнах
Оёолорго тапталынан,
Дьобурдаах, өйдөөх, тэлээннээх

Дыону иитэр дьулурунан, — дьин су-
руйбутнаах поэт "Умуутал сураха" хойсонулар.

Степан Феоктистов сая поэзиянын үрөс-төргүгө хайдах эре сатабылчактык алтынын-нан нуучча улуу чуулаах поэтарын айым-чаларын холобур аялаан кэпсээн тематын кэнгэтти, байыан-бизерэ. Мин онтон аан бастан билбитим узебнигынан үрөстиллэр Пушкины, Лермонтовы, Некрасовы үд.а. улуу поэтары таһынан "Серебряный век" диген ааты-р кэм чыбыхай талгаанчаах бэрэстэбилтэл-лэрэ идеалистар Брюсов, Бальмонт, Вяч. Ива-ное, акменстар А.Аматов, Н.Гумилев, С.Горо-децкый, крестьянский поэтар Н.Клюев, С.Ера-шин, футуристар В.Хлебников, В.Каменский И.Седервинин диген дыкты кыраһыбай хоһон-нордоох поэтар биаллары. Уччуалык кини-р айымчыларын нууччалы да, сахалы да тылларынан орус чуолкайдык, бааһыннык, оро-бүгүр түбүмтүө гыа нойосуус аагиталыыр бу-олар.

Мин сүл аайы отучалы
Малды оёолоох буолабын.
Сахалы уойно нуучалы
Сайдар суолга Ыгырдыбын.

Учуутал сайдам сүрөң-
Обооо таптал кутаата.
Учуутал өмө-эргилге
Улуу сайдым мурата. (0

Классикийн азийн литературныг оруулж
 өгснөөр. Онно арьст тайлгалаах дээд
 өдөрлөг бэйтэ тайлгалаах, хайр да
 хайр да үерхэртэйгэн туулга, суух
 сүдхыннараар. Мин балигын үдэг-
 балык тигүүрбэс, онно
 ордог туулгугарын дээрхэмт
 өдөрлөгт Афон Иларионс (калин
 Ил Түмэн, скитериг-
 тар тигэз үүмүт, бөдөг
 государственнай дея-
 тель), Дима Зверстов (калин
 Россия Журналис-
 тарын сохлун чиглэнэ
 буолбут Д.Диринский),
 Вера Николаев (эдэр
 снэйгар хомолтоохтук
 суух буолбута, учуул-
 галыг түмүк туттар
 чхата, чхачы талаан-
 наах, улахан поэт
 буолар чинчил-
 эх үелээнсэрим) үүлү-
 чүчү турар эгилэр. Мин
 эмнэ оруулж кетүлгэ
 сүлдэ сатырм
 да, аяр дьобур
 камч хибтэ
 булгаммын,
 үсүлэр бол-
 домтолбох
 истэччи эрэ
 буолар
 бэйлэсэрим. Сп
 эрээр Биір
 саас учуул-
 гал бэрт
 чуннук бич-
 кийсн сүлүбүт
 "Сас кэ-

лигт” дээн хэлснүүн үгүйсгүүлсэн; санаа-
бын катаран бүлэг, оюулаар ниймэр истис-
нэ халхытар танаартарбын көрөн атагуи
оирь билбэт бусд үерэн, күүг бына халхат ат-
тытан аралхака сүлдбыллын жээн да уи-
нубалын.

Ити хэмнэргэ бэлхүүлээр, учуулалтай
"Очулуй очуй" дүэн бэрт чарас, сүлөөг
аналзах хоёоннорун хомуунуугаа баар буу-
лан хэвлэвэл, Поэт дахин эгнээр ис хоёон-
да, тас ферметын да үрдүк тагшмалдхыг
дүүрэлзэн сүрийтэлдэгдэн сөгд-мөхтэй
аархыллыт. Огно буйр хоёонго малтах бээр-
адагдэх оро туһуан көр-хүүг кэрнэтэ буу-
луттан ох тышларын, түгэнгэр түбэшинэрэн,
мүлч тулалха тутар дон бууллуг. Ким эрэ
интернат дикттан тэйнчи тулар ослулаха,
тангын сүрэгддээн, кыһыгны аам-даам
тымныгаа кулгэхтарын саба тутан баран сн-
быдах ойон тнийдээн, "сонгонох соло суох"
дүн буолара. Саас-Май сагана-муус
дхэйгынгах чөлбөх ослулзэн ослулар
дүүлгэ түрбүт бээнт "этэ-симне эрээкин"
дүн эрээдэлэн көрсүлүлүт эмис бээр. Бу
түгэнэр, омос көрдөх, солуута суох гүрдүк
эрээрлэр, ити күнээр бигархандартан да
тыл дүүрэгтэн, сүйэтэн сүхэн ылыаха
сөптөөгүн этэд, кыым сабар бэртээхэй
түрүүгэр эбээт!

Степан Феоктистович ан-санаа ылаа орос-тон үүс сыйларын анаабыт умсулганыах холуһата-тылбаас. Куруутун амаархык ахтан ылар бииргэ үөскээбит үөлээннээбэ. Дьуон Дьаныһы "Евгений Онегин" диэн нуучча поэзиятын чыпчаалын тылбаастаабытын оригиналы ытта тылбааһын тэҥнэ тутан, 350 кэли болгомтотун тартар тына, сүрдээх кичэйээтик, ымпыктаан-чымпыктаан ырылартытан соройдукко, кини чакчы да тылбаас уратыларын, бэйэ айымнылыттан адыс туспа эйгэлээрин таба ойдуобут бастын маастар эбит этэ. "Билэ эмэ оригиналга этиилэр уустук ойдуобул сатаан тылбаастанан биэрбиккэ, кун-кунуһуһун, сороборот илдьилэни, сыгы бөлһа да санаа-оноо таһаарһа буолан муһунатты", — диэнэ кини. "Ол эрэйдэ ол өйдөбүл олус сүдүргүтүк сироттохто арылыс тынан кесте түстөбүнэ, өткөн өрдүк дуоһууһуну ылар үстүк үөрүүлээх турх баар буолуой?!" — диэн тылаас диэнэ минээринэн санаагарын үөрэ-көтө туһара бу баарга дьэли. Кини кизгэ дарааһыга таһаарбыт тылбааһын хабар эйгэтэ баллыһан. Ол сүрдүк, Пушкинтан "Полтава", "Руслан и Людмила", "Сказка о царе Салтане", Лермонтовтан "Бородино", Некрасовтан "Кому на Руси жить хорошо?", үөһэ "Саша", Некрасовтон "Фляж над белоглазным", Горькайтан "Дело Артамонкиных", уоһа "Фропа Гордаев", Олусун тилэх сыйларыга

Твардовский "За далью — даль" дин поэматын тылбаастаан испитэ...

Калин, бэйэм үлэит буолан баран, учууталбынын оройуонга ытыллар араас мунууһарга, бырааһынныктарга, көнөрү улууска да кам-түм көрсө түстэхпинэ, хайдах-туох сыдыарбын, сюрка ситиһимлэрбин сүрөстүтүөн баран, ирэ-хоро эппиэттээн испэт итэбэспин баһиэтээн, күө-үөрө сырдык юмра тохтумуһаан айара.

Очлолорго аагыар Эрлих Эристин со-
вохоту кытта шефтэспит Суруйаччылар союз-
тарын бэрэстэбилтэллэрин арыаллаһан Ди-
рингиз элбэхтик тахсыһара. Ол сырьылар таах
халтай хаалбатактара, сөнү да кини айар үлэ
үһүгэр сылдыбыта. Тыва сириин чөрдөххэ илин-
лаах, боростуой үлэһит дьонун сырдатан,
ааууаччылары умсугута тардан ылар бэртээсэй
очеркалары суруйтаалаабыта. Олорун түмэн
"Кизин туттар дьоммут" дикч очеркаларын хому-
уруннуһа үрдүктүк сыаналалан, Эрлих Эри-
стин аатынан республикатаабы литературнай
биримэйини ылбыта.

Степан Феоктистович иннигиз олус элбэк
былзаннырдак сылдыан олус солуучутук, хо-
молголостук суук буолбуга сүүрбэттэн тахса
сыл буола охуста.

Суруйааччы олоххо таптала, сырдыкка-
үтүөсү тардыныла олус күүстээх этэ.

Төлөрүйбэт төрүт изэспин
Төлүүргэ мин тизтэйбэлпин.
Үчүтэйизн күн сырдыгар
Үөрө, хомойо сэлдээр, — дигэн суруйбу-
та өлгөн хас да сүл ичиниз.

Төхөөнөн сэл-хонуг, гэгчэн илэр да, соччон мин кииний уонна киин үлээниэхтэрэ буола сымдыбыт талааниах сурыйааччылары суохтуурум улаатан илэр. Туох да кистэлэ суох, киинлэр көбүрөөсөн истэхтэрин айым саха тыла биллэ дьадайан, буомуран илэрэ дыһсыаннар буолбута ыраатта. Билигин биһиги тигээни тэлгээлимин булкуйар, күлүмтэн чабылы араарбат буолбут кэммитигэр эсэт Феоктист Софоснов:

...Төлкөлөөх сайдым, дэиңгизин,
Төрөөбүт тылтан төрүттээх,
Ийэ тылгар тирээбирэн,
Элбөк смуктуу биллилизтээх,— дии-
сэлэр кэлүөнэ ымааха кэс тыл курдук этэн ха-
алларбыта сакалы тыллаах сайдар суолугар
быз ыйыннаык буолан утуя-өйдөтө турарыгар
эриэтигин баарабын.

Олохтор сырдык тырым буолан, сахалыы уран тыл сыйлаас изиититинэн илбизин ааспыт талааннаах суруйааччы, тылбаасчыт С.Ф.Софронов-Фоккист Софронов 80 сааһын туолар өрөгөйдөөх үбүлүүгүтэр анааммын бу хылгас ахтыбын киэикээ махталым балкыта буоллун дииэн суруйдум.

Иван ПИНИГИН,
дубакка ССРС спордун мазстара

САХА БАСТЫҢ СУРУЙААЧЧЫЛАРЫҢ КЭККЭЛЭРИГЭР

Мин Чуралчыга сая балай да
утундук ололбут киһи буоларбынан,
үлүспүтүгэр үөскээн ааспыт су-
руулааччылары аарбааччы, кэрэхсээччи
быһытынан үгүстэрин билэбин ди-
саныбын. Кинилэри кытта сирэй
билсэн доһордоспутум диин этэр
кыаһым суох эрэри, киһи, суруулаач-
чы, үлэһит быһыыларынан чакчы би-
лэбин өнөстөбүн. Кинилэртэн биир-
дэстэрэ С.Ф.Софронов — Феоктист
Софронов буолар.

Кини билиги Чуралчыбыгыттан үскөзбөт суруйааччылартан биір бастаы үрдүк үөрөктөзк, Москвада М.Горький аатынан Литературнай институтка үөрөнз сылдыбыт, олус үлгөйдик сахалы, нуучалы тыллаы баһылабыт, эстык суруйааччы.

нууца онд классиктарын аймачы-
лырын элэхтэй дэлгэц, ага үгс-
лэрийн сатагчид олон туйамд, ону
нэгдэлд ирдэг үзүүлэх бэртээ-
дэй прот, өмөдөст, корреспондент
эгэ хийн бичгийнхэн тутга-хуа
сылдара олус чангилд, яраага,
галытгай көрөн дэ хэрхэнхирд, хэ-
нх: багараа хийнхн ис дуулаагэр
хиллээн хуураагэр, байгын хиллэр
хиллэрэр үтүүхэнхэр доош, ага
сүбэлит бичүүлээга Мин ону элбх
суулаагэрчлалы, ага туттубт дахэ с-
арынхирэн хуура биэр хэрхэнхэр, ту-
ран хуурагэрхн, салдхуагэрхн үтүүх
хиллүүлгэрхн элбхн.

Степан Феоктистович Ордук-Саха
аатырбыт народнай суруйааччыларын

Анна Ахматованы, Кулук Урастырба, Болот Бостуру, Семен Даниловичтарга үзгөчтөгү, бирок анын ичиндеги сыныпчыларга, көпчүлүгү, Кулук Урастырбага Нуралыга татымалдык кинеске күтсөз, жонор, аткан Анна Ахматованы Л.Н.Толстой "Сарын жана аял" деген романын сахалык тылбаастаган баран, илгилер редакциясынын жердесте дикан барка астынан, үзгөн элсизир, Орд кулук Анна Ахматованы кинини тылбаастаган былымынан үзгүлүк сыналгылар эбит дин санымыр, байгөз онук да кулук көпсөз, суончорун олус ыгыгыра. Дининин да ыллаха, нууча суруйлаачыларын айымынларын сахалык тылбаастабыттаран бир баб-

[illegible]

Степан Фелкнстович оскулаба

сахы, нудучча литератураларын талаан-
наах учуугаа эте. Ол гынан, ырылхак
булган охчуларга ер үлүккөзүтүрү,
онон киши учуулд быһылынан кыай-
ан сөлүккө сыанасылы илбатарыттан
күлү хомойо саныыр. Ону туох диз-
жоний, энототобу салалта харабар ки-
ни үтүккэнээх учуулга быһылынан
үлүдүк кардическ таһаарылылбатага.

Феокист Софрановы үчүзүл, тылбаасчыт, пост былытынан оворон асыгыт кэминээр калуунета, саха аабааччылары, үнөр калуна умелухтара суоба, кини аста саха бастыг суруйуаччыларын кэхэлеригер үдүк кэрдиксэ куруук баар буолуоба.

ДМИТРИЙ ПОСТНИКОВ.

Автор суруугар эгилээр санаа
редакция поэзиятааг мэлдэн сон
бөхр буулбаах. Сурууга айылаар
чакчыллар нэгдэнхтэахтарыг
плизүүнүн автор түс бэйгэе сүгэе.